

25. letnik znanstvene revije *Natura Sloveniae*

Besedilo: Maja Zagmajster, Nataša Mori in Damjan Vinko

Natura Sloveniae je osrednji slovenski znanstveni medij za sporočanje novih odkritij s področja poznavanja flore, favne in funge na podlagi terenskega dela. Objavlja prispevke z območja osrednje in jugovzhodne Evrope ter zapolnjuje vrzel v znanstveni literaturi s področja biodiverzitete in terenske biologije. Prvi letnik revije je izšel v letu 1999; v letu 2023 pa je izšel jubilejni, že 25. letnik, ki je poleg bogate vsebine prinesel tudi mnogo novosti.

V letu 2023 so prvič izšle kar tri številke revije, dve redni in ena posebna izdaja. V prvi redni številki je izšlo pet prispevkov, od tega se dva nanašata na poročanja o metuljih. Prvi, obsežnejši, predstavlja najdbe kar 105 vrst dnevnih metuljev na prej slabo raziskanem območju jugozahodnega dela Posavskega hribovja in severnega dela Suhe krajine. Drugi pa navaja podatke za nočne metulje, in sicer prva opažanja petih vrst v Bosni in Hercegovini ter prvo opažanje ene in ponovno potrditev druge vrste na Hrvaškem. O novi vrsti žuželke pri nas govori še en krajši prispevek, ki podaja informacije o prvi nedvoumni potrditvi pojavljanja kobilice pisane krtovke (*Xya variegata*) v gramoznici pri Petišovcih. Zadnji dve terenski notici sta posvečeni vretenčarjem. Prva opisuje prvo najdbo rečnega glavoča (*Neogobius fluviatilis*) v Sloveniji, druga pa najdbo planinskega močerada (*Salamandra atra*) v jami na Gorjancih.

V drugi redni številki letnika je izšlo kar sedem prispevkov. Prične se s pregledom objav in vsebin revije do vključno prve številke 25. letnika, kjer postane takoj viden izjemen pomen, ki ga ima revija pri objavi terenskih najdb in prvih/novih navedb vrst v tem delu Evrope (povzetek na koncu tega prispevka). Sledi celovit pregled vrst pijavk (Hirudinea: Euhirudinea) v Sloveniji, ki je posvečen preminulemu akademiku in profesorju dr. Borisu Sketu, avtorju prvega celovitega pregleda pijavk tudi za naše ozemlje iz leta 1968. Nov seznam pijavk obsega kar 33 vrst, od teh za tri sledijo še formalni znanstveni opisi. V drugem prispevku je predstavljen pregled vrst rakov enakonožcev (Isopoda) Slovenije, kar 125 vrst se potrjeno pojavlja pri nas, to pa zajema kopenske, sladkovodne

Odrasel osebek pisane krtovke (*Xya variegata*) pri gramoznici Lakoš.
(foto: Matjaž Bedjanič; *Natura Sloveniae*, CC-BY-SA)

Planinski močerad (*Salamandra atra*), najden približno 30 m pod vhodom jame na Gorjancih.
(foto: Matjaž Čuk; *Natura Sloveniae*, CC-BY-SA)

in morske predstavnike. Tako predstavlja celovita predstavitev skupine iz vseh življenjskih okolij, tudi podzemnih, prvi tako obsežen pregled za Slovenijo doslej. Poleg tega prispevek pokaže, kako neusklajena so imena v naravovarstvenih predpisih ter s tem opozori na potrebo po posodobitvi v skladu z zadnjimi znanstvenimi dognanji. V kratki znanstveni vesti je predstavljeno zanimivo opazovanje poskusa medvrstnega parjenja dveh vrst kačjih pastirjev – črnega ploščca (*Libellula fulva*) in modrega ploščca (*L. depressa*), kar predstavlja redko opažanje pri teh živalih. Sledi prispevek s pregledom najdb želve okrasne gizdavke (*Trachemys scripta*) v naravi v Črni gori, ki omenja tudi potencialno mesto razmnoževanja.

Tretja, tematska številka 25. letnika revije *Natura Sloveniae* je posvečena rezultatom raziskav na zgornjem toku reke Neretve v Bosni in Hercegovini.

Notici prinašata še dve zanimivosti. Prva najvišje opazovanje laškega gada (*Vipera berus*) pri nas, in sicer na vrhu Malega Kanina. Druga pa poda poročilo o opazovanju bobra (*Castor fiber*) in njegovega počivališča v jami pri Metliki.

Tretja, tematska številka je v celoti posvečena rezultatom raziskav na zgornjem toku reke Neretve v Bosni in Hercegovini, ki so bile v glavnem opravljene v času Tedna

znanosti na Neretvi (ang. *Neretva Science Week*) poleti 2022. Številko sta pomagala sourediti dva gostujoča urednika, ki sta bila sicer vodilna znanstvenika tega raziskovalnega tedna. Številka se prične z uvodnikom, ki poda ozadje tovrstnih Tednov znanosti, katerih namen je predvsem spodbuditi znanstvene raziskave in zbiranje podatkov o ohranjenih, a slabo raziskanih območjih narave, ki jih ogrožajo gradbeni projekti. Zgornji tok Neretve je namreč še zelo ohranjen, to pa se zna spremeniti, če bi se uresničile napovedi o gradnji številnih hidroelektrarn na tem območju. Uvodniku posebne številke sledi kar 13 prispevkov o različnih taksonomskih skupinah (mehkužcih, različnih skupinah žuželk, ribah, netopirjih, večjih sesalcih), kot tudi vrstah v intersticiju in bentosu reke Neretve in njenih pritokov. Poleg tega dva prispevka podajata natančne opise privzema hranil kot tudi analize emisij metana in ogljikovega dioksida zgornjega toka reke Neretve. Objavljeni prispevki predstavljajo pomemben zapis stanja zgornjega toka reke Neretve, s tem pa osnovo za nadaljnja raziskovanja, ki vključujejo nova mesta vzorčenj, kot tudi potrebe po raziskovanju drugih taksonomskih skupin. Prispevki dokazujejo prisotnost bogate biodiverzitete na tem mestu, ki jo načrtovane hidroelektrarne in drugi posegi močno ogrožajo. Posebna številka je posebna tudi po obsegu, ki ga verjetno zlepa ne bo presegla katera od drugih števil – ima kar 268 strani.

Poleg izjemno bogate vsebine revije pa k lažji dostopnosti do nje prispeva še ena novost; revija je z letom 2023 začela izhajati na novem portalu, sistemu OJS Založbe Univerze v Ljubljani (<https://journals.uni-lj.si/NaturaSloveniae>). Še posebno dragocena novost je, da sedaj vsak prispevek dobi dodeljeno unikatno DOI številko, izboljšanje pa je tudi sistem iskanja vsebine prispevkov preko spletnih brskalnikov. Čeprav je revija prešla na nov sistem v letu 2023, so na portal naložene že vse številke preteklih letnikov. To so omogočila sredstva iz sklada RSF Biotehniške fakultete, s katerimi smo lahko financirali študentsko delo za prenos vsebine vseh 25 letnikov na nov portal. V letu 2023 smo popravili tudi navodila avtorjem ter način navajanja referenc, ki sledi ustaljenim formatom v urejevalnikih referenc, s čimer je avtorjem olajšana njihova priprava v enotnem formatu. Dodajmo še, da je revija med leti 1999–2011 izhajala pod okriljem Zveze organizacij za tehnično kulturo Slovenije, od 2012 pa jo skupaj izdajata Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani in Nacionalni inštitut za biologijo.

Zapis v *Natura Sloveniae* o uspešni tvorbi paritvenega koleslja med samcem črnega ploščca (*Libellula fulva*) in samico modrega ploščca (*L. depressa*) ob manjšem potoku v območju Natura 2000 Ličenca pri Poljčanah predstavlja prvi zapis o poskusu parjenja s tvorbo paritvenega koleslja med vpletenima vrstama. (foto: Matjaž Bedjanič; *Natura Sloveniae*, CC-BY-SA)

V letu 2023 revija *Natura Sloveniae* obeležuje 25. obletnico neprekinjenega izhajanja. Revija je bila ustanovljena leta 1999 na pobudo skupine mentorjev Raziskovalnih taborov študentov biologije, katerih prvotni namen je bil vzpodbujanje objav rezultatov biološkega terenskega dela iz terenskih beležnic, predvsem z raziskovalnih taborov. V nekaj letih izdajanja je *Natura Sloveniae* postala osrednja nacionalna revija za poročanja o novih odkritjih s področja floristike, favnistike in ekologije. Sprva geografsko sicer osredotočena na območje Slovenije, revija danes uspešno zapolnjuje vrzel v znanstveni literaturi s področja terenske biologije, biodiverzitete, naravovarstva in ekoloških raziskav v osrednji in jugovzhodni Evropi. Poleg znanstvenih vsebin je poslanstvo revije že od njenega začetka tudi podpora mlajšim piscem, predvsem študentom, pri pridobivanju izkušenj s pisanjem recenziranih znanstvenih prispevkov in pridobivanjem znanstvenih referenc.

Za zaključek pa povzemimo glavne dosežke revije v prvih 25 letih. V četrto stoletje, od začetka izhajanja v letu 1999 do vključno leta 2023, je v reviji s skupno 307 prispevkov na več kot 3.130 straneh sodelovalo 324 avtorjev, ki so prispevali 146 znanstvenih člankov, 77 terenskih notic, 77 kratkih vesti ter 7 drugih prispevkov. Najbolj številčni so prispevki o žuželkah, med njimi pa prispevki o metuljih in kačjih pastirjih. Več kot dve tretjini vseh prispevkov, poleg žuželk, poročajo o sesalcih, plazilcih in dvoživkah. Ostala tretjina prispevkov naslavlja pajke, rake,

mehkužce, rastline ter alge, v manjši meri pa tudi ribe in preostale skupine. Visoko citiranost in znanstveno odmevnost dosegajo zlasti prispevki, ki predstavljajo nacionalne sezname vrst ali poročajo o novih ali prvih opažanjih vrst v državi.

Vabljeni k branju preteklih in novih izdaj osrednje znanstvene revije s področja terenske biologije pri nas ter k pripravi objav o vaših terenskih opažanjih. ✨